

ESTHER GERRITSEN

De kleine miezerige god

COLIBRI-BIBLIOTHEEK

Vierde druk

De auteur ontving voor het schrijven van deze roman een
subsidie van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© Esther Gerritsen, 2008

Deze uitgave van World Editions kwam tot stand in
samenwerking met De Geus BV, 2016

Omslagontwerp Multitude

Omslagillustratie © Hollandse Hoogte/Plainpicture

ISBN 978 94 6237 053 1

NUR 301

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op
welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van World Editions bv, Breda, Nederland.
Telefoon: 076 523 3533. Internet: www.worldeditions.org.

Dominique keek naar haar handen, die stil en vlak op het tafelblad lagen, als voorwerpen, de vingers gespreid. Naast haar op tafel de onrustige handen van haar moeder. Strak zat haar moeder tegen de tafel aan geschoven, als een kind. Ze wreef onophoudelijk haar wijsvingers langs haar duimen en staaarde door de grote, glazen schuifdeuren naar buiten, naar het zorgvuldig gemaaide gazon van verpleeghuis Sint-Aloysius.

Als Dominique had opgekeken, had haar blik meneer Van der Loo getroffen, een knappe, grijze man, die met zijn hoofd in zijn handen tegenover haar aan tafel zat. Zijn ogen gesloten.

Dominique keek niet op. Niet naar meneer Van der Loo en niet naar mevrouw Driesen, die in een rolstoel in de andere hoek van de kamer voor de televisie zat, waarvan het geluid uitstond. In haar ooghoek bleven de duimen en wijsvingers van haar moeder bewegen en Dominique deed haar best om haar blik onafgebroken op de eigen roerloze handen te houden.

Zo had ze een van de bewoners geleken. Alleen haar leeftijd was opvallend. Niets wees op een innig verband tussen Dominique en de vrouw naast haar.

De korte, schelle lach van mevrouw Driesen, die naar de stille televisie keek, liet Dominique schrikken. Als enige richtte zij zich op en verraadde zo nog een verschil tussen haar en de anderen. Dominique keek naar de televisie en glimlachte voorzichtig, hoopvol, bereid om vermaakt te worden. Ze zag een autoreclame. Op het scherm verscheen groot het woord *Fiat*. Mevrouw Driesen lachte nog eens en Dominique liet haar hoofd weer zakken.

Natuurlijk, een vergissing. Om te denken dat er een verband was tussen de lach van mevrouw Driesen en de televisie. Een vergissing die alleen zij hier steeds weer beging.

Haar moeder was nog afweziger dan anders. Voor het eerst zat Dominique naast haar, in de gezamenlijke huiskamer van afdeling de Snip en ze begreep dat haar moeder werkelijk niets van haar verwachtte. Dus staarde Dominique naar haar handen, zweeg en maakte geen aanstalten.

Ik hoef niets te doen. Sterker nog, ik doe al iets: ik bezoek mijn moeder. Ik zit hier doodstil en onder-tussen voltrekt zich de activiteit: moeder bezoeken. Aan het eind van de dag kan ik concluderen: mijn moeder bezocht. Die conclusie zal dan tevredenheid moeten veroorzaken, of in ieder geval die andere gedachte enige tijd uitstellen: dat het weer eens tijd wordt om mijn moeder te bezoeken.

‘Je doet het voor jezelf, hè’, had de echtgenote van meneer Van der Loo haar eens toevertrouwd. Ze had het gezegd waar haar man bij was. ‘Voor hem hoef ik niet te komen. Ik doe het voor mezelf.’ Dominique had meewarig geknikt. Meneer Van der Loo hoorde toen nog bij de categorie die een stadium verder was dan haar moeder: de zeer afwezige medebewoners. Nu zat ze zelf naast een afwezige, die ze heus nog wel wakker kon schudden, aan kon spreken en tot taal kon bewegen. Als ze daar de moeite voor zou doen. Maar het werd niet van haar verwacht. Dominique zou op kunnen staan en weglopen, zonder een woord, en niemand zou ervan opkijken.

Nu zou ze net als mevrouw Van der Loo kunnen zeggen: Je doet het voor jezelf. God, wat klonk dat armoedig. Als verzonnen rijkdom. Als de laatst mogelijke reden wanneer alle zin was weggefallen. En vooral: er zat geen schoonheid in. Niet zoals in de zin die ze voorheen had gesproken en die oud en waarachtig was geweest: *Ik kom voor mijn moeder*. Een zin die nu alleen formeel nog waar leek.

Maar ze zou niet – ze zwoer het: ze zou niet – ze zou nóóit zeggen dat ze hier voor zichzelf kwam. Ze was hier omdat dat moest, en nooit zou ze liegen dat het anders was. Dan, dacht ze laconiek – als was het een grap – doe ik het nog liever voor god. Iemand moest toch de schuldige zijn en deze bezoeken van haar eisen. En hup, daar was god. Hij kwam zo ongelofelijk goed van pas. Haast geruisloos nam hij zijn plek in.

Dominique richtte haar hoofd op, keek meneer Van der Loo aan en zei: 'Ik doe het voor god.' Meneer Van der Loo opende zijn ogen niet eens. Niemand in de kamer reageerde. Een ondankbare stilte, na zo'n grote, al dan niet gemeente bekentenis.

Ze sprak die stilte toe, haar ogen op het bloemstuk in het midden van de grote, vierkante tafel – buiten bereik van verwarde bewoners: 'Ik doe het voor jou, god, ik doe het allemaal voor jou.' Ze klonk als een moeder die haar kind de gebrachte offers voor de voeten wierp en iets terug verwachtte.

'Voor jou', zei ze tegen de plastic bloempot in de vorm van een bootje.

'Voor jou', zei ze tegen de gele chrysanten.

Nooit eerder had ze god getutoyeerd. Wel vaker met de gedachte gespeeld om via een god te ontsnappen aan de benauwende zelfanalyse; een uitbestede blik. Maar de weg naar een god met een hoofdletter bleek altijd te lang en onbekend. In tegenstelling tot deze aanspreekbare 'jij', die vertrouwd klonk en bevrijdend tegelijkertijd. Deze god kwam werkelijk gelegen en leidde haar even af van lelijke begrippen als schuldcomplexen en moederbinding. We moeten onszelf niet psychiatriseren, verdedigde Dominique zichzelf, en 'god' klonk zo mooi, en god – ja, *god* – god, wat had ze behoefte aan mooie woorden. Juist nu. Juist hier. Dus lachte ze naar haar nieuwe god, en naar haar handen, die nog steeds als voorwerpen op het tafelblad lagen. Gelukkig was haar god enkel een

woord, een prachtig woord, en ze vertrouwde erop dat deze god een andere was dan die Ene.

Alles veranderde toen een jonge verpleegster op krakende gymschoenen met een medicijnkar de huiskamer binnenreed.

Dominique rechte haar rug, glimlachte naar haar moeder, legde haar eigen hand op de nerveus bewegende vingers, vouwde het kraagje van haar moeders blouse recht, streek door het korte, grijze haar en sprak over de veel te zachte winter die al bijna achter de rug was, 'wist mama nog van de vroege sneeuw vorig jaar?' Routineus nam ze de rol aan van betrokken bezoeker. Niet om een betere indruk te maken op de verpleegster, om deze vage bekende te plezieren met het beeld van een liefhebbende dochter, maar omdat de verpleegster haar levenloze houding niet mocht opmerken en er zeker geen woorden aan geven. Geen bezorgde vragen uitlokken: 'Gaat het?' 'Ben je moe?' 'Je ziet wat bleek.' Vooral niet in gesprek raken. Ze deed mee om met rust te worden gelaten, om maar niets in beweging te zetten en ze was er stellig van overtuigd dat dit meedoen van haar een heel ander meedoen was dan dat van haar moeder. Want ook haar moeder had – in tegenstelling tot haar medebewoners die niet op- of omkeken – de verpleegster opgemerkt en was gaan glimlachen. De lawaaiige kar had haar wakker geschud uit haar lethargie, en één blik op de vreemde vrouw volstond

om bij de nerveus bewegende vingers een nerveuze glimlach te voegen. Een reflex van beleefdheid die Dominiques moeder altijd al had overvallen bij onverwacht bezoek. Ze transformeerde van patiënt tot bezorgde gastvrouw. De zin die ze sprak was een willekeurige uit het oude repertoire.

‘Hebben die mensen al gehad?’ Hoewel ze tot haar dochter sprak, keek ze de verpleegster aan. Ze hield deze vrouw die zo plots wit en lawaaiig in haar blikveld was gekomen angstvallig in de gaten. De verpleegster voelde zich dan ook aangesproken.

Ze antwoordde beroepsmatig bevestigend en toch vooral lichtvoetig: ‘Maakt u zich geen zorgen, aan iedereen wordt gedacht, mevrouw Seegers.’ Mevrouw Seegers keek om zich heen en leek de andere mensen voor het eerst op te merken. Ze wierp een blik op haar dochters hand en voelde of vermoedde verwantschap.

‘Hebben die mensen al gehad?’

‘Aan iedereen wordt gedacht, ma, maak je geen zorgen.’

‘Ik vraag gewoon – ik wil gewoon ...’

‘Ja?’

‘Op de kisten in de garage, daar liggen die handvatjes om – om – die handvatjes om – je moet die handvatjes om ...’ Ze kon het woord niet vinden waar de handvatjes voor dienden. Dominique vroeg allang niet meer wat haar moeder bedoelde.

‘We denken ook aan die handvatjes. We denken

aan alles.' Haar moeder was even stil, haar blik wantrouwend, bijna boos. Dominique hield haar adem in en wachtte af, alsof haar moeder een kind was dat was gevallen; gaat het huilen of niet?

'Het zit me niet lekker zo.'

'En dat is nergens voor nodig. Het is jouw feestje.'

'Feestje?'

'Bij wijze van spreken.'

'Het is maar wat je een feestje noemt.'

'En daar heb jij weer gelijk in.' Dominique zei het triomfantelijk, voldaan met zichzelf omdat ze overal een antwoord op had.

'Ik vind het niet leuk.'

De verpleegster greep in: 'Alles komt voor elkaar, mevrouw Seegers.'

'Alles gaat goed, ma.' De onbekommerde antwoorden maakten mevrouw Seegers alleen maar onrustiger. Het gemak waarmee er op haar zorgen werd gereageerd, bewees dat men het probleem niet zag. En al kon mevrouw Seegers dat probleem zelf niet benoemen, dan bleef er toch één onomstotelijke werkelijkheid bestaan: zij maakte zich zorgen en de mensen om haar heen namen deze zorgen niet serieus.

Ze sprak ferm tegen haar dochter: 'Jij denkt er maar gemakkelijk over!' Was het beter om zulke zinnen tegen te spreken of te negeren? Een afweging die iedere keer weer gemaakt moest worden. De verpleegster stampte met een vizel een pilletje fijn en

vermengde het poeder met vanillevla. De geur van de vla vulde de kamer. Mevrouw Seegers wilde opstaan.

‘Dan doe ik het zelf wel.’

‘Ma, blijf zitten, ik doe het.’

‘Ik wil het gewoon netjes geregeld hebben!’

‘Ga zitten. Ik regel het.’ Dominique stond kortdaat op, liep naar de keuken, trok een kastje open en staaarde naar de kop-en-schotels. Ze stond het te regelen. Al moest je haar niet vragen wát ze aan het regelen was. De verpleegster kwam nu ook de keuken in. Een van de verzorgsters van haar moeder, van wie ze zich de naam zou moeten herinneren. Iemand met wie ze toch een band hoorde op te bouwen.

Dominique pakte snel een kopje, zette het onder de koffieautomaat en zei tegen de verpleegster: ‘Vooral niet tegenspreken, hè.’

‘O, maar als het me niet aanstaat, dan zeg ik het ook, hoor. Als ze lelijk tegen me doen, zeg ik het ook.’

‘Tuurlijk.’

‘Maar we hebben niks geen last met haar, hoor, het is een schat.’

‘Ja,’ zei Dominique, ‘dat heb ik vaker gehoord,’ en ze liep met de kop koffie snel terug de huiskamer in. Haar moeder stond bij de medicijnkar met het pak vanillevla in haar handen. Dominique zette de koffie in de vensterbank.

‘Ma, ga zitten. Ik regel het. Heb ik toch gezegd. Ga zitten.’